

DANSK FRILUFTSLIV

DANSK FORUM FOR NATUR- OG FRILUFTSLIV
TEMANUMMER OM SPEJDERBEVÆGELSEN,
NR. 70, JUNI 2007, PRIS: 40 KR.

DANSK FORUM FOR NATUR- OG FRILUFTSLIV

www.danskfriluftsliv.dk

Formand:

Mads Brodersen,
tlf. 64 48 15 85
info@friluftsskole.dk

Næstformand:

Peter Bentsen,
tlf. 40 82 45 86
pbentsen@ifi.ku.dk

Kasserer:

Erik Jegsen,
tlf. 64 72 26 73
jegsen@privat.dk

Sekretær og annoncer:

Rasmus Simonsen,
tlf. 24 45 36 10
simonsenrasmus@gmail.com

Flemming Mumm

tlf 28 35 68 43
mumm@traeklatring.dk

Mathilde Vædele Juel Jensen

tlf. 26 39 50 38
mathilde_juel@yahoo.dk

Redaktion:

Martin Johnsen (ansvarsh.)
tlf. 23 82 70 10
johnsenmartin@hotmail.com
Mathilde Vædele Juel Jensen
Terkel Berg-Sørensen

Grafisk tilrettelægning:

Kristian Dueholm Jessen
tlf. 22 97 41 03
dueholm@gmail.com

Webmaster:

Flemming Mumm

Friluftsbogklubben:

bogklub@danskfriluftsliv.dk

Forsidefoto:

Tine Lind

Bagsidefoto:

Martin Johnsen

ISSN 0909 – 0614

I n d h o l d

- 3** Bestyrelsen har ordet
- 4** Én gang spejder - altd spejder
- 5** Alle tiders idé
- 10** Spejderbevægelsen - friluftsliv og pædagogik
- 15** Spejderskolen i Korinth
- 19** Den attraktive spejdergruppe
- 21** Fra ulveunge til virksomhedsleder
- 23** Om naturbevægelsernes mangfoldighed

F o r e n i n g e n s   f o r m å l

Foreningens formål er at skabe, udbygge og vedligeholde kontakt imellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv. Foreningen skal arbejde for at styrke danske naturoplysnings- og friluftslivstraditioner i samarbejde med vore nordiske nabolande med det formål at skabe harmoni mellem menneske og natur såvel som mellem mennesker.

Dansk Friluftsliv udgives af Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv og udkommer fire gange årligt:

nr. 70	juni.	2007	deadline	1. maj.
nr. 71	okt.	2007	deadline	1. sep.
nr. 72	dec.	2007	deadline	1. nov.
nr. 73	mar.	2008	deadline	1. feb.

Annoncering:

Det er muligt at annoncere i bladet. Prisen er 1500 kr. for en hel side og 900 kr. for en halv side. Kontakt den annonceansvarlige for yderligere information om formater og priser.

BESTYRELSEN HAR ORDET

SPEJDERBEVÆGELSEN – HISTORIE, PÆDAGOGIK OG FRILUFTSLIV

*Af Mathilde Vædele Juel Jensen, bestyrelsesmedlem i
Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv*

Dette temanummer af Dansk Friluftsliv omhandler spejderbevægelsen. Anledningen til dette tema er, at spejderorganisationer verden over i 2007 fejrer, at det er 100 år siden, bevægelsen blev grundlagt. Når vi i bestyrelsen har valgt at gøre noget ud af denne fejring, skyldes det, at vi tror på, at der er stor værdi i at skabe forståelse på tværs af formidlingstraditioner inden for dansk natur- og friluftsliv. Måske er parallellerne i det arbejde Dansk Forum for Natur- og Friluftslivs medlemmer udfører rundt omkring i Danmark i 2007, til det arbejde spejderbevægelsen har udført de sidste 100 år, i virkeligheden langt større end det, de fleste går rundt og tror.

Fællestrækkene består i interessen for natur og friluftsliv. Der holder ligheden og al anden sammenligning op, vil nogle mene. I min tid som friluftslivsleder har jeg mange gange oplevet natur- og friluftslivsledere med »støj« på spejderbevægelsen. Den forbindes med militær disciplin, autoritet og uniformer. En mere nuanceret tilgang til spejderbevægelsen kan i en del sammenhænge synes fraværende. Det interessante i den forbindelse er, at spejderbevægelsen, længe inden der nogensinde var tænkt på Trantjärn-dokumentet, arbejdede med de pædagogiske principper, der ligger bag den klassiske vejledning i friluftsliv – den lille gruppe, hvor den enkelte tager ansvar, progression i undervisningen, learning-by-doing etc. Der eksisterede altså en beskrevet pædagogisk praksis i friluftsliv, længe før »pionértid« og pædagogisering af friluftslivet omkring 1970 – den såkaldte spejdermetode.

Når I læser dette nummer af Dansk Friluftsliv er det en god idé at tage de nysgerrige briller på. Målet med dette temanummer er *ikke* en forherligelse af, eller et forsvar for, spejderbevægelsen, men derimod at give et mere nuanceret billede

af, hvad spejderarbejdet egentlig består, og har bestået, i. Det både i et historisk, pædagogisk og friluftsfagligt perspektiv suppleret med personlige beretninger. Måske er spejderbevægelsen andet end divisioner, troppe, patruljer og uniformer i forskellige farver, hvis man bruger lidt tid på at kigge efter?

I stedet for at aktørerne inden for dansk natur- og friluftsliv bekriger hinanden med den »rigtige måde« at gøre tingene på, hvor der kan tages patent på løsninger og muligheder, ønsker vi i bestyrelsen endnu engang at opfordre til, at vi alle drager nytte af hinanden til glæde for dansk natur og friluftsliv i fremtiden. Lad os bruge vore fælles ressourcer på at gøre formidlingen af dansk natur og friluftsliv til noget RIGTIG stort!

Temanummeret indeholder artikler om den mere faktuelle side af udviklingen af spejderbevægelsen jf. artiklerne »Alle tiders idé« og »Spejderbevægelsen - friluftsliv og pædagogik«. Derudover er der artikler om, hvad spejderbevægelsen har affødt rent praktisk jf. »Spejderskolen i Korinth - en 85 år gammel skole baseret på spejderbevægelsens idegrundlag« samt om medlemsudvikling og hvad der fastholder spejdere i spejderarbejdet i »Den attraktive spejdergruppe«. Dette suppleres med mere personlige beretninger om, hvad spejderarbejdet kan føre til jf. artiklerne »Én gang spejder - altid spejder« og »Fra ulveunge til virksomhedsleder«. Sidst, men ikke mindst, puster Henning Eichberg lidt til ilden - kritikken af spejderbevægelsen - i artiklen »Spejdervæsen, woodcraft og andet - om naturbevægelsernes mangfoldighed«. Fra bestyrelsens side kan vi blot ønske »God læselyst«.

ÉN GANG SPEJDER - ALTID SPEJDER

*Af Hendes Kongelige Højhed Prinsesse Benedikte, Formand for Pigespejdernes Fællesråd og Protektor for Det Danske Spejderkorps og De Grønne Pigespejdere.
Foto: Rigmor Mydtskov:
www.mydtskov.dk*

Mundheldet »En gang spejder – altid spejder« stemmer fint overens med mit engagement i spejderbevægelsen. Jeg begyndte som spejder, da jeg var 14 år gammel, og jeg er stadig engageret både i Danmark og internationalt, som formand for Pigespejdernes Fællesråd, som protektor for Det Danske Spejderkorps, De grønne Pigespejdere og The Olave Baden-Powell Society, der er en verdensomspændende støtteorganisation for World Association of Girl Guides and Girl Scouts med hovedsæde i London.

Mine spejderoplevelser begyndte i en gruppe, som bestod af otte piger, der var henholdsvis grønne og blå pigespejdere. Min mor, Dronning Ingrid, havde

sammensat gruppen, fordi hun havde et stort ønske om, at jeg skulle være spejder og afløse hende som formand for Pigespejdernes Fællesråd.

Det var ikke nyt for mig at være aktiv udendørs i 14-års alderen. Jeg har altid været meget optaget af naturen, en interesse jeg bl.a. fik opfyldt ved at ride. Spejderarbejdet blev derfor en mulighed for at imødekomme min naturinteresse, samtidig med at det gav mig en god indsigt i internationalt hjælpearbejde.

For spejdersport er ikke udelukkende et spørgsmål om naturoplevelser. Som spejder har jeg lært nogle helt grundlæggende ting, ting som er kommet mig til gode i mange andre sociale sammenhænge: f.eks. den mellemfolkelige forståelse, som er en helt naturlig ting for alverdens drenge- og pigespejdere. Et andet emne er respekt, hensyn og tolerance over for an-

dre mennesker uanset deres kulturelle eller religiøse baggrund. Disse er efter min mening nogle af spejderbevægelsens største styrker. Som spejder lærer man tillige at arbejde i grupper, og man lærer at tage ansvar.

I et jubilæumsår skal man ikke kun se tilbage i tilfredshed på 100 fantastiske år; men i høj grad se fremad. Vi bør stille spørgsmålet: Ønsker vi, at spejderbevægelsen skal være levedygtig i de næste hundrede år? Ja, - og derfor skal vi gøre den tidssvarende ved at sætte nye initiativer i gang, som kan medvirke til at præge udviklingen i samfundet. Der er i høj grad brug for nytænkning og nye initiativer. Derfor er jeg overbevist om, at danske spejdere har modet og viljestyrken til mere efter jubilæumsåret og langt ind i fremtiden.

Foto: Momo Friis

ALLE TIDERS IDÉ

*Af Anette Mørch,
arkitekt og grøn pigespejder*

»Søgen efter mening i tilværelsen og respekt for det enkelte menneske kan være modvægt til rodløshed og egoisme. Derfor er det så vigtigt, at der findes organisationer, som møder børnene og de unge - ikke med tidsfordriv og forbrugerisme, men med holdning, kærlighed og - ide«.

Citatet er fra en folder, som børne- og ungdomsorganisationers Samråd udgav i 1999. Fire af de seks organisationer i Samrådet er spejderorganisationer, der alle har deres udspring i den idé, som i år kan fejre 100 års jubilæum.

MANDEN

Roberth Stephenson Smyth Powel, der senere blev Lord Baden-Powell of Gilwell født i Oxford den 22. februar 1857, er spejderbevægelsens grundlægger (efterfølgende benævnt BP).

I bogen »Scouting for boys« fra 1908 præsenterede BP den idé, som gennem et halv menneskeliv havde formet og udviklet sig.

Nogle hovedpunkter i BP's liv kom til at præge det, der blev

spejderbevægelsens fundament:

- opdragelsen i barndomshjemmet og skoletiden på kostskolen Charterhouse
- i Indien som ung officer, hvor BP specialiserede sig i uddannelsen af de militære spejdere
- indsatsen under boernes belejring af Mafeking med ledelsen af et særligt drengekorps og siden organiseringen af et ridende politikorps efter krigen i Sydafrika
- berømmelsen efter Mafeking, der medførte at drenge skrev til ham om råd og vejledning. Samtidig havde andre fået øjnene op for, at der i hans bøger for militære spejdere, specielt Aids to scouting, var stof, som kunne anvendes pædagogisk i civil sammenhæng.

BP var opdraget efter princippet Giv ansvar og vis tillid. Han efterlevede selv princippet og tillagde det derudover vægt, at unge fik mulighed for at udvikle værdifulde menneskelige egenskaber.

IDEEN

Efter 10 år i Indien og Afrika kom BP i 1903 tilbage til et Eng-

land præget af arbejdsløshed og fattigdom. BP udgav »Scouting for Boys« i en koncentreret udgave i organisationen Boys Brigades blad Gazetten. Her skrev BP om et aktivt friluftsliv med vandreture, lejrspport, primitiv madlavning, orienteringsløb osv.

DEN FØRSTE SPEJDERLEJR

Den endelige plan for spejderarbejdet blev færdig i 1906. I et resumé lød formålet: »at hjælpe eksisterende organisationer med at gøre den opvoksende generation, uanset hvilken tro den tilhører, til gode samfundsborgere«. BP ville afprøve sin plan i praksis i en lejr med en snes drenge fra forskellige samfundslag og med forskellig baggrund. Verdens første spejderlejr fandt sted i august 1907, og blev en stor succes.

Lejren, udgivelsen »Scouting for boys« og utallige foredrag medvirkede til at udbrede den på den tid utraditionelle blanding af friluftsliv og samfundssind, alvor og leg. Spejderpatruljer dukkede op, men ikke kun i eksisterende foreninger, og det blev derfor nødvendigt at organisere arbejdet.

DEN NYE BEVÆGELSE

Væksten af den nye bevægelse var enorm. Ved et stævne ved Crystal Palace i 1909 var der 11.000 deltagere. Spejdernes kontor i London modtog talrige breve med alverdens spørgsmål: »Hvis en ung pige ikke må løbe, ja ikke engang gå hurtigt, ikke må svømme, ikke cykle og ikke

løfte armene op over hovedet, kan hun så blive spejder? Jeg håber, at De vil svare mig! Deres hengivne En, der gerne vil være spejder«, lød et brev.

Pigerne kom med i arbejdet med deres eget program og navn: »Girl Guides« opkaldt efter et berømt vejviserkorps i Indien.

Da BP i 1912 mødte Miss Olave Soames, født 22. februar 1889, blev det ikke alene hans livs udkårne, men en kvinde der helt og fuldstændig blev aktiv medspiller i spejderbevægelsens udbredelse og historie. Som BP i 1920 blev udråbt til Verdensspejderchef blev hans hustru Olave Baden Powell i 1930 Verdenspigespjederchef. De to poster er ikke genbesat efter BPs død i 1941 og Olave Baden Powells død i 1977. Men det internationale spejderarbejde er fortsat forankret i verdensorganisationerne WOSM henholdsvis WAGGGS.

38 MILLIONER SPEJDERE

Spejderbevægelsen er og var fra start en frivillig bevægelse, hvilket fordrede en kolossal indsats med at finde folk til opgaverne og finansiering af aktiviteterne. Uddannelse og yderligere organisering kom til, for bevægelsen voksede ud i verden. I Chile, som det første land uden for UK. I USA fik spejderbevægelsen fodfæste i 1910. I Europa var Belgien, Holland og Danmark nogle af de første spejderlande. Spejderne i de enkelte lande organiserede sig i hvert enkelt land. Men i hele sit liv var BP sammen med sin hustru uhyre flittig med besøg overalt i verden, hvor spejderiet slog an. Medlemstallet var i slutningen

af 1910: 107.906 drenge og førere. 100 år efter er tallet 38 millioner spejdere.

SPEJDERBEVÆGELSEN I DANMARK

Den første spejderpatrulje i Danmark blev oprettet i 1909 på Gl. Hellerup Gymnasium, hvor Hartvig Møller var rektor. Det var begyndelsen til Det Danske Spejderkorps, DDS. Samtidig havde KFUM-sekretær, Gunnar Engberg fået interesse for spejderideen, som han holdt foredrag om i KFUM's Ungdomsafdeling i november 1909. Gymnastiklederen af KFUM's yngsteafdeling, Jens Grane tog idéen op sammen med blandt andre Jens Engberg. Det første møde, hvor der kom 56 drenge, blev holdt den 28. sept. 1910 i Centralforeningens bygning i København.

SPEJDERGNISTEN FÆNGER

De to spejderkorps havde i de første år et tæt samarbejde. Idéen med, at drenge kunne og skulle lede sig selv og bevægelsens utrolige vækst i England og den øvrige verden, gjorde, at det blev populært at være spejder. Spejderbevægelsen havde dagspressens bevågenhed, og det var så trendsættende at være spejder, at både prins Frederik (senere Kong Frederik IX) og prins Knud var spejdere i Hellerup og med på den første korpslejr ved Kalø i 1913.

Andre begivenheder var med til at sætte fokus på spejderbevægelsen. F.eks. deltog 1200 spejdere ved De olympiske Lege i Stockholm i 1912 med opvisning.

Fra 1910 til 1912 var KFUM-Spejderne et selvstændigt korps,

men i 1912 blev korpset en særlig division i DDS. I 1916 blev de igen to selvstændige korps blandt andet på grund af forskellige opfattelser af praktiseringen af spejderbevægelsens religiøse indhold.

PIGERNE ER MED

Den første pigetrop i Danmark blev, som en del af DDS, dannet i 1911 under ledelse af blandt andre Inger Dahlhoff-Nielsen. Det danske Pigespjederkorps, DDP blev selvstændigt i 1916 og var det indtil 1973. Den første store lejr var på Brahetrolleborg i 1922, hvor DDP's første bestyrelsesformand, lensgrevinde Lucie Marie Reventlow boede.

KFUK-spejderne (fra 2003 De grønne pigespejdere) indbød til det første møde for pigespejdere i 1919 under ledelse af Ingrid Ulbricht og Augusta Frydendahl. KFUK-Spejdernes første landslejr blev afholdt på Samsø i 1925.

TIDEN OMKRING 1920

Afslutningen på et begivenhedsrigt spejder 10-år blev ikke mindst præget af det tyske nederlag i 1. verdenskrig og afstemningen i og den senere genforening mellem Sønderjylland og Danmark. Dansk Spejderkorps Sydslesvig blev oprettet med stor betydning som bindeled mellem dansk og tysk og med til at fastholde dansk kultur syd for grænsen.

Perioden var også præget af, at spejderbevægelsen var blevet så etableret og alment anerkendt, at danske spejdere fik tildelt humanitære hjælpeopgaver.

FLERE ARBEJDSGRENE

DDS fik »ulveunger« efter en-

gelsk forbillede allerede fra 1919, mens der gik 10 år før dette arbejde påbegyndtes hos KFUM-Spejderne. For begge korps betød tilbuddet til de 9-12-årige en stærkt øget vækst i medlemstallet. KFUK-spejderne dengang yngste medlemmer, Grønsmutterne, kom til i 1920 og Blåmejsjerne i DDP i 1929.

FÆLLESKORPSLIGE INITIATIVER

Der har altid været og er fortsat meget tætte bånd mellem alle de danske spejderkorps. En hovedhjørnestein i dette arbejde er initiativer over for mennesker i nød. I slutningen af 1960'erne begyndte forskellige U-landstiltag i blandt andet Tanzania, Vestafrika og Indien. Et nutidigt eksempel er De grønne pigespejders projekt i Zambia med fokus på de HIV- og AIDS-ramte familier. Det fælleskorpslige initiativ Spejderhjælpen har siden 1948 i den årlige Spejderhjælpsuge indsamlet mange millioner under mottoet: Raskе børn hjælper syge børn. Spejderarbejde for handicappede blev sat i system også i 1948 som et samarbejde mellem KFUM-Spejderne og DDS. Dette udviklede sig til det fælleskorpslige Pindstrupcentret, et fritidscenter for handicappede, der blev realiseret i 1977.

TIDEN OP TIL OG UNDER 2. VERDENSKRIG

I 1930'erne havde spejderkorpsene en fast position i det danske samfunds bevidsthed. Spejderne bloddonorkorps blev dannet i 1931, hvor der endnu var mange fordomme omkring det, at give blod til andre. Gennem

mere end 25 år var dette korps af voksne spejdere og FDF'ere grundstammen i det, der nu er blevet en folkesag.

Ved udbruddet af 2. verdenskrig blev »Spejdernes Hjælpekorps« dannet. Dets opgave var at yde samfundshjælp inden for pige- og drengespejdernes muligheder. I det store og hele fortsatte spejderarbejdet med møder, ture og lejre som sædvanligt, men naturligvis med krigens begrænsninger. Under krigen voksede tilslutningen fortsat, så korpsene fremstod styrkede, da freden kom i 1945.

STABILISERING OG DE STORE FORANDRINGER

I 1950'erne og 60'erne blev samfundet rigere og befolkningen fik mere fritid, og med den fulde beskæftigelse steg levestandarden. Spejderkorpsene fik glæde af de nye offentlige tilskud. Kvaliteten i arbejdet blev styrket, ledertræningen blomstrede og medlemstallet steg. Med ungdomsoprøret i 1968 ændredes billedet brat. Der blev stillet spørgsmål til tidligere tiders idealer og traditioner. De mange nye tilbud både fra det offentlige side i form af klubber og fra mere kommercielle kredse

betød, at spejderkorpsene kom under medlemsmæssigt pres. Forskellige kirkelige grupperinger har gennem tiderne oprettet egne spejderkorps, der gennem associeringsordninger til de store korps har været/er en del af den internationale spejderbevægelse. Et af de største i denne gruppe er Danske Baptisters Spejderkorps. Af andre mindre korps, der har eksisteret eller fortsat eksisterer, kan nævnes spejderarbejdet hos Metodisterne, Frelsens Hær, Missionsforbundet, Apostolsk kirke og det katolske spejderkorps samt mindre grupper af muslimske spejdere.

BEGYNDelsen TIL NUTIDENS SPEJDERARBEJDE

I første halvdel af 1970'erne ændrede flere korps struktur. I tidens pædagogiske ånd blev der iværksat forsøg med ændring af patruljesystem og arbejdsstof. Fælleskorps med både drenge og piger kom på tale. Selv spejderloven og -løftet, det bærende fællestræk for alle spejdere verden over, blev diskuteret. Fakta var en massiv medlemstilbagegang.

I 1973 blev DDS og DDP lagt sammen til Det Danske Spejderkorps. Det blev fastlagt, at ledelsen fremover på alle niveauer skulle bestå af både en mand og en kvinde.

Mellem KFUM-Spejderne og KFUK-Spejderne blev der indledt konkret samarbejde med en sammenslutning som endeligt mål. Men ved fremlæggelse på KFUK-Spejdernes delegeretmøde i 1982 var der ikke flertal for forslaget. Herefter var og er KFUK-Spejderne et korps for

piger ledet af kvinder, mens KFUM-Spejderne blev et korps for både drenge og piger.

SPEJDERARBEJDET I DAG

Selvom alle spejderkorpsene i Danmark er særdeles opmærksomme på, at aktiviteter og rammer skal passe til tiden, vi lever i, trods det at nogle af korpsene tager børnene ind som medlemmer allerede fra 5 års alderen, er spejderne i stor konkurrence med de mange øvrige tilbud til børn og unge.

Men heldigvis taler formålsparagrafferne om værdier, ikke om

bestemte aktiviteter eller varetælgelse af særlige interesser. Med de grundlæggende tanker og idéer, som Baden Powell konkretiserede i 1907, er der basis for at tro på spejderbevægelsens betydning også i de kommende 100 år.

*Foto: Momo Friis, side 7,
Marie Loise Berg, side 8*

*Kilder og litteraturhenvisninger
oplyses ved henvendelse til redaktionen.*

patagonia®

Patagonia fås nu i Spejder Sport butikker over hele landet

Euro rain shadow jacket

— Juniper gren

— S-XL

— kr 1.249

Stretch latitude jacket

— Radar Blue

— XS-L

— kr 2.499

Trek pants

— Llama brown

— S-XL

— kr 699

Daylighter shirt

— Arctic blue

— S-XL

— kr 579

www.spejdersport.dk

SPEJDER SPORT

Udstyr til eventyr

SPEJDERBEVÆGELSEN - FRILUFTSLIV OG PÆDAGOGIK

*Af Charlotte Møller,
biolog og grøn pigespejder*

INDLEDNING

Friluftsliv er en central del af det at være spejder. Meget spejderliv foregår udendørs, og mange aktiviteter er mere eller mindre friluftsprægede. De klassiske aktiviteter som at tænde bål, vandre og ligge i telt eller bivuak har spejdere lavet til alle tider og gør det stadig. I dag er spejder dog også meget mere - både inden for og uden for friluftsområdet. Således strækker spejdernes friluftsliv sig fra de basale friluftaktiviteter som at tænde bål og sove i telt til de mere avancerede aktiviteter som klatring, rappelling, havkajak og fjeldture. Derfor vil begrebet friluftsliv i denne artikel blive benyttet i den bredeste forstand som »livet i det fri«. Det vil sige alle aktiviteter, der foregår udendørs som direkte eller indirekte inkluderer naturen og udendørs liv. Naturen kan bruges som rum til aktiviteter som natløb, sejlads, wood craft (at forarbejde træ), overnatning osv., hvor naturen i sig selv ikke er det primære. Naturen danner en ramme, rekvisit eller en kulisse for aktiviteten, hvor aktiviteten og dens pædagogiske formål er det primære. Det handler måske om at fange trolden i natløbet, eller at hygge sig i telt med lommelygter og historiefortælling, hvor det underliggende handler om at blive bevidst om sine egne grænser, samarbejde, kommunikation og

personlige relationer i en gruppe. Friluftsliv er også aktiviteter i naturen, hvor det handler om at klare sig i naturen med primitiv madlavning og orientering, at færdes i naturen med det formål at opleve naturen undervejs. Friluftsliv kan (og bør) også indeholde en læring om naturen, og derved kan naturformidling - eller naturvejledning om man vil, godt udøves som friluftsliv. Spejdere laver friluftsliv, fordi det er aktivt og giver en masse gode og lærerige oplevelser. Måske endnu vigtigere laver spejdere også friluftsliv, fordi det er en perfekt ramme for den pædagogik, der anvendes af spejdere og for spejderbevægelsens formål.

Uanset om friluftslivet er rammen eller i fokus for aktiviteten, er formålet med spejderarbejde altid at lære noget ved at gøre det. Både konkrete praktiske færdigheder som det at bygge en bivak eller at rejse et telt og nogle sociale eller personlige færdigheder som at samarbejde og forstå menneskers forskelligheder eller at kende sine egne grænser og gøre dem videre. Det kan være ganske ligegyldigt at lære om knob og at bygge af rafter, men det kan også være indholdsrigt og udviklende, hvis det bruges som redskab til at fokusere på samarbejdet. Erkendelsen af at spisebordet af rafter kun er muligt at bygge, når der arbejdes sammen og gruppens samlede kompetencer udnyttes. En vandretur i regnvejrs får værdi, hvis man kommer derfra med erindringen om det gode sammenhold i patruljen, der fik en til at kunne mere, end man selv troede var muligt. Rigtig godt spejderarbejde bliver det,

hvis man pludselig indser, at man har lært noget, der kan overføres til en anden sammenhæng samtidig med, at man har mindet om den gode oplevelse, som fylder i bevidstheden.

NATUR OG FRILUFTSLIV

Avanceret friluftsliv som træklating, klatring på væg eller klipper, vandring i mere vildt terræn, havkajak, snorkling osv. udøves ofte af spejdere. Det kræver selvsagt et vist niveau af sikkerhed og kompetence til at instruere heri. Der findes mange spejdere, der besidder en eller flere af disse kompetencer, og nogle grupper har også faciliteter og udstyr selv. Disse grupper vil naturligvis være aktive udøvere af denne type friluftsliv og kan også hjælpe andre grupper til det. Grupper der ikke selv har disse faciliteter eller kompetencer, må søge hjælp hos instruktører inden for eller uden for spejderbevægelsen. Nogle spejdercentre tilbyder støtte til at udføre denne type friluft aktiviteter både med instruktion og faciliteter. En anden kilde til kompetence i mere avanceret friluftsliv er Fjeldgruppen. Denne gruppe er en tværkorpslig arbejdsgruppe, der laver kurser for spejdere om færdsel og sikkerhed i vildmarken, og den giver også mulighed for at spejdere kan låne udstyr. Endelig kan det forekomme at spejdere køber en friluftaktivitet eksternt hos adventurefirmaer og lignende. Hvis en friluftaktivitet købes eksternt, vil økonomien ofte være en begrænsende faktor.

Denne type af aktiviteter bruges ofte som en oplevelsesaktivitet ved arrangementer, hvor der

skal ske lidt mere. Det kan have stor tiltrækningsværdi blandt børn og unge at prøve de mere avancerede friluft aktiviteter, og de kan være ganske mindeværdige begivenheder, der huskes lang tid fremover. Især aspektet med at kende og bryde sine personlige grænser er underliggende ved disse aktiviteter.

Det mere klassiske og »low tech« friluftsliv spiller nok en større rolle i de fleste spejders hverdag. Alle, der har været spejdere, vil have prøvet at lave mad på bål, at vandre, at overnatte udendørs og lejr liv med mere eller mindre primitive faciliteter, hvor pionering (at bygge af rafter) er en typisk aktivitet. Disse aktiviteter er ikke så ressourcekrævende i forhold til økonomi og faciliteter, og det sikkerhedsmæssige kan håndteres af alle voksne spejderledere. Mange spejdere sejler også (udover søspejderne, der har sejlads som primær aktivitet), og drejer det sig om kano på roligt vand tæt ved land, er sikkerheden også noget, som de fleste spejderledere kan påtage sig.

Denne slags friluftsliv giver netop så god en ramme i forhold til spejders måde at lære på - »learning by doing«, fordi der er råd til små fejtagelser og plads til, at man kan lære af konsekvenserne for ens prioriteringer og handlinger. Det forholdsvis enkle ved aktiviteterne gør, at de egner sig til erfaringspædagogikken samtidig med, at det er muligt at uddele ledelsesopgaver til børn. Derved understøtter de også »børn leder børn«- princippet, som er en anvendt spejdermetode. Spejdere har en meget stærk kompetence indenfor denne slags friluftsliv. Rigtig mange le-

dere har en enestående ekspertise og engagement i at formidle natur og friluftsliv til børn og unge. Det gode spejderarbejde formår at gøre det lidt gammeldags og simple friluftsliv værdifuldt og attraktivt, fordi der er fokus på den gode oplevelse, leg, fællesskab og at lære noget. Den særlige stemning ved lejrbålet eller en vandretur kan ligeså vel som de mere adventureprægede aktiviteter være det, der bundfælder sig for livet. Både de simple og de avancerede friluftsliv aktiviteter har deres berettigelse i spejderarbejdet og hver deres værdi. Friluftsliv udfordrer og giver oplevelser. Friluftsliv giver mulighed for læring på mange områder, og aktiviteterne styrker selvtillid og sammenhold.

Naturen og kendskab hertil spiller en rolle for alle spejdere. Selve naturoplevelsen kan være i fokus, for eksempel på en vandretur eller en solopgangstur, hvor den fælles oplevelse af naturen er det primære. En klassisk spejderfærdighed er at vide, hvordan man færdes hensynsfuldt i naturen, og både kendskab til dyr og planter og økologiske samspil i naturen er stof til gode aktuelle spejderaktiviteter. Igen er det learning by doing, der er spejdernes måde at lære på. Viden om naturen leges ind eller sættes i sammenhæng til en konkret anvendelse. Derved bliver spejder netop fritid og indlæringen lystbetonet. Det er vigtigt at understrege, at naturformidlingen i spejderarbejdet ikke må blive en udendørs forelæsning om natur. Det handler om at lege det ind, eller lade spejdernes undren over omgivelserne styre formidlingen. Som et

eksempel kan jeg nævne en tur til Söderåsen, hvor jeg forinden havde læst lidt om dannelsen af åsen. Oppe på »Kopparhatten« undrede spejderne sig spontant over landskabet. Her passede forberedelsen pludselig, og derfor fangede det opmærksomheden, så jeg havde fået fire teenagere til at tænke på naturen i geologisk tidsperspektiv. Noget der ville have været meget mere skoleagtigt og sværere at opnå, hvis jeg havde stillet mig op og holdt et oplæg. Viden om natur kan sættes i sammenhæng til konkret brug af naturen ved for eksempel forarbejdning af naturmaterialer eller »spis naturen«, hvor der tilberedes mad med spiselige vilde planter. Det er også meget brugt af spejdere at benytte naturen som kulisse for løb med en fantasiramme. Med fantasiramme menes, at man digter en historie eller et tema for nogle aktiviteter, der typisk udføres som et løb med poster undervejs. Her kan naturen give fantasien noget at spille på, når der jages smuglere på natløbet eller udføres opgaver for trolde, nisser og heltedige sagnkonger. De færdigheder spejderne tilegner sig er for eksempel orientering ved hjælp af kort og kompas og samarbejde på posterne undervejs, men oplevelsen var, at de var nogle mægtige riddere i sagnkongens rige – i den lokale bøgeskov.

FRILUFTSLIV I BY OG I NATUR

For langt de fleste spejdere er sommerlejren årets højdepunkt, hvor man får levet sin indre spejder ud. Det er her, hvor de fleste er udendørs 24 timer i døgnet og laver en masse lejlighed, med alt

hvad det indebærer af pionering, mad på bål og udendørs overnatning. Det er også ved disse lejligheder, der kan være råd og tid til ekstraordinære aktiviteter. Det være sig både en vandretur i nye omgivelser eller et par timer med en instruktør i træklating. Mange spejdere holder desuden ugentlige møder af et par timers varighed. Til disse møder er det meget variabelt, hvor meget og hvad der laves af friluftsliv. Spejdere findes overalt i landet både i byerne og på landet. Grupperne har således vidt forskellige udgangspunkter for at benytte naturen og at udøve friluftsliv. Der er spejdere i storbyerne, som har lokaler i en kælder, som har plads til udendørs aktiviteter ved baggårdens grillplads og i den nærmeste park. Andre spejdere mødes i en hytte i et villakvarter, hvor der er en lille have med bålplads og rafter til pionering og måske et naturområde inden for gåafstand, der benyttes til friluftsliv i det daglige. Andre spejdere igen kan mødes ved en hytte midt i naturen, og er tæt på naturen uanset vejr og årstid.

Det handler ikke så meget om, hvad der er af natur lige om hjørnet, som om hvordan den enkelte gruppe benytter den. Måske laver Nørrebro-gruppen mere friluftsliv end dem med den store have ved spejderhytten, fordi de er fokuserede på at tage spejderne med udendørs. Ikke bare ud af byen, men måske er de også gode til at få øje på storbyens mulighed for friluftsliv. F.eks. aktiviteter i parker og byens øvrige grønne rum. De spejdere, der har mere let adgang til naturområder, kan rykke alle aktiviteter udendørs,

så for disse grupper bliver friluftslivet en selvfølgelig del af spejderarbejdet, selvom friluftsliv i sig selv ikke er fokus for aktiviteterne.

ORGANISERING I KORPS OG PATRULJESYSTEMET

I denne artikel er friluftsliv i spejderarbejde beskrevet generelt ud fra den betragtning, at på trods af forskellene mellem spejderkorpserne har alle spejdere fælles rødder. Det Danske Spejderkorps, KFUM-Spejderne i Danmark, De grønne pigespejdere, Danske Baptisters Spejderkorps og Dansk Spejderkorps Sydslesvig er på mange måder forskellige spejderkorps. Alle korps har et værdigrundlag at arbejde ud fra, og det er her, at de teoretiske forskelle og ligheder findes. I den praktiske udførelse af spejderarbejdet er der også nogle forskelle, men spejderarbejdet har den fællesnævner, at fællesskabet og børns personlige udvikling sættes i centrum. Vi laver alle spejderarbejde for at udvikle den enkelte til at blive et helt menneske og en bedre deltager i samfundet. Spejdere uanset farven på uniformen mødes omkring bålet, vandrer, tager på sommerlejr, og får oplevelser for livet med fællesskab og friluftsliv. Natur og friluftsliv er et vigtigt element af alle spejderkorps' arbejdsstof. Forudsætninger, præference og engagement hos ledere er ligeså forskellige som spejdergruppernes ressourcer og geografiske placering og dermed deres daglige adgang til friluft aktiviteter. Mængden og karakteren af friluftsliv, der udøves i det daglige spejderarbejde, kan derfor variere fra gruppe til gruppe

uanset korps. Uanset disse forskelle spiller natur og friluftsliv en meget væsentlig rolle for alle spejdere.

Gruppen er den lokale enhed, spejdere primært har tilknytning til. Størrelsen og underinddelingen af grupperne er lidt forskellige fra korps til korps, men typisk er gruppen opdelt i funktionelle enheder efter alder. Korpserne har forskellig terminologi for disse enheder i gruppen, men den mindste enhed herunder er patruljen. En patrulje består af typisk 5-8 spejdere på samme alder. Det er i patruljen, at man holder møder sammen hver uge, og patruljen udgør det »hold«, man er sammen med til aktiviteter, sover i telt med og så videre.

Ledere af grupper og troppe er unge eller voksne, idet disse lederfunktioner kræver overblik, overordnet ansvar og forskellige administrative opgaver. Lederen af patruljer kan være børn eller unge også børn på samme alder som patruljens medlemmer.

BØRN LEDER BØRN OG LEARNING BY DOING

Den første lederfunktion en spejder får, er ofte patruljeleder, hvor spejderen lærer at påtage sig ansvar og lederskab. Det er et centralt princip i spejderes måde at arbejde på, at børn leder børn. Det at påtage sig en lederrolle kan styrke selvtillid og lederevner og give mod til at påtage sig et ansvar på andre områder i livet. Ved at give ansvar til børnene selv, opnår både patruljelederen og patruljens medlemmer en fornemmelse for demokratiske beslutningsprocesser. Dermed er patruljesyste-

met et rum til børns personlige udvikling, og dermed i tråd med spejderarbejdets formål.

Det vil være den voksne leders opgave at holde aktiviteterne på sporet, og have det overordnede ansvar. Den voksne bør være en støtte og en rollemodel for spejderne, når der laves aktiviteter, og når børn påtager sig lederansvar. For eksempel kan lederen anspore spejderne til at være opmærksomme, når en kammerat fortæller eller instruerer. Det vil også være den voksne leders opgave at overlade lederansvar til børn i passende portioner, så det står mål med den enkeltes evner. For at føre til formålet om personlig udvikling, bør det »at lede« være en succesoplevelse. Kun ved at give spejderen succesoplevelser i lederskabet opnås den øgede selvtillid og kun derved fastholdes interessen for at være leder og lysten til at påtage sig mere ansvar og lederskab både i spejderbevægelsen og i samfundet. I succesoplevelsen opnås formålet om personlig udvikling.

Spejdere lærer ved at deltage aktivt, og »learning by doing« er et centralt begreb i den pædagogik spejdere anvender. Man lærer først at lave mad over bål, når man selv står med grydeske og bålrøg. Man husker, hvad et bøgetræ er, når man har set det, mærket barken og har smagt de nyudsprungne blade. Netop aktiviteter med natur og friluftsliv giver gode muligheder for at anvende learning by doing. Det kan eksemplificeres ved en simpel opgave som at bygge en bivuak. Opgaven kan præsenteres som en samarbejdsøvelse, hvor der fokuseres på gruppens dynamik i opgavens udførelse.

Her er faren, at opgaven bliver teoretiserende og ligegyldig. Der kan også fokuseres på de praktiske færdigheder; besnøringer, regler for overnatning i det fri osv. Igen er der en risiko for, at det bliver for docerende og spejdernes gejst forsvinder. Endelig kan opgaven præsenteres som, at der skal bygges en bivuak, fordi et ly for natten er nødvendigt. Hvis det passer ind i en fantasiramme, kan det også være en hule til en flok troldeunger, der skal bygges. Når patruljen går i gang med opgaven, kan de pædagogiske elementer gøres mere eller mindre tydelige, men det vigtigste er, at gejsten for opgaven bevares. Den gode oplevelse og den enkeltes aktive deltagelse er det primære. Underliggende er naturligvis, at spejderne netop i denne situa-

tion lærer meget mere om både bivuak-bygning og samarbejde, fordi deres interesse er fanget og opgaven er blevet konkret anvendelig. Den gode learning by doing forekommer, når lederen lader spejderne selv udføre opgaven uden eller med kun lidt støtte. Efterfølgende kan lederen spørge ind til opgavens udførelse, og dermed bidrage til at spejderne, ved at sætte egne ord og tanker på, kan erkende, hvad de har lært udover at udføre den konkrete aktivitet.

At være spejder er en anderledes fritidsbeskæftigelse end f.eks. sport eller musik. Man går ikke til spejder for at lære en bestemt disciplin, men man er spejder for at få oplevelser med fællesskab og friluftsliv og for at udvikle sig personligt. Dels lærer man en masse konkrete færdigheder

og dels nogle sociale og personlige færdigheder. De konkrete færdigheder kan være at færdes i naturen, at planlægge en nat-hike og at anvende dolk og økse. Personlige færdigheder er for eksempel at kende sig selv og sine grænser. Hvor langt kan man gå med rygsæk eller tør man sove i en mørk skov. De sociale færdigheder er for eksempel forståelse for at tage fælles beslutninger, arbejde sammen og at udnytte en gruppes fælles kompetencer. Fælles for alle disse færdigheder er, at spejdere lærer dem ved at gøre det. Målet med spejderarbejde er at udvikle den enkelte til en kompetent personlighed og aktiv deltager i samfundet.

Foto: Charlotte Møller, side 10, Tanja Arnholz Jensen, side 14

SPEJDERSKOLEN I KORINTH

SPEJDERSKOLEN I KORINTH – EN 85 ÅR GAMMEL SKOLE BASERET PÅ SPEJDERBEVÆGELSENS IDEGRUNDLAG

Af Hanne Møhr: Medlem af Pigespejderkorpset og derefter Det Danske Spejderkorps i 56 år. Tidligere ansat som konsulent i DDS, med ansvar for korpsledelsen, planlægning og uddannelse af ledere.

Spejderchef for DDS i perioden 1987 - 1994 og med i Spejderskolens bestyrelse fra 1977 og i nogle år formand til 2006

I mit spejderarbejde har friluftslivet haft høj prioritet og arbejdet med igangsættelse af naturvejledere, Friluftsrådet og kursusvirksomhed var nogle af de eksterne opgaver.

På det skønne Sydfyn mellem Svanninge Bakker, Arreskov Sø og Brahetrolleborg slot ligger den lille Korinth by, og her findes Spejderskolen. Spejderskolen er i dag en efter-

skole for unge drenge og piger, som kan tage 9. og 10. kl. afgangseksamen, samt en del mere specialiserede fag - mere derom senere!

Historien er interessant nok, for det var Reventlowerne på Brahetrolleborg, som gik foran i bondefrigørelsen, de reventlowiske skoler blev dannet, og de var vel den egentlige start på folkeskolen – oplysning og undervisning for alle var deres mål.

I dette lys skal vi se på, at lensgrevinden på Brahetrolleborg hurtigt blev formand for det unge Pigespejderkorps, og her lærte hun den 24-årige Elisabeth Flagstad at kende, hun var souschef i spejderkorpset. Elisabeth Flagstad var lærerinde og havde siden spejderbevægelsens start været meget optaget af tankerne i spejderarbejdet, og hun ønskede at have sin egen skole. Efter en periode, som lærer både i Horsens og på Zahles skole i København, fik lensgrevinden hende ansat som lærerinde for sine børn på Trolleborg. Grevinden er citeret for at have sagt: »Der er realiteter bag al den fablen om en Spejderskole. Vi vil hjælpe« - og hun lod ord følge handling og arrangerede, at skovridergården blev ledig (skovrideren måtte med familien flytte på Korinth kro i ca. 1 år). Møbler og andet husgeråd skaffede hun fra egne og venners godser på Fyn og Sydsjælland, og den 1. september 1922 kunne de første 22 piger starte på Spejderskolen.

Året efter flyttede skolen til Kaj Lykkesvej, hvor den stadig ligger, nu dog med plads til 64 elever.

Elisabeth Flagstad var grebet af spejderbevægelsen, hun var aktiv spejder, og den opdragende side optog hende - den frivillige dygtiggørelse, det praktiske og lov og løfte var udtryk for den måde, hun selv ønskede at leve på. Spejderbevægelsen var ny fra 1907, kom til Danmark i 1909 - hun blev spejderchef for Pigespejderkorpset i 1923. I en meddelelse fra dengang skriver hun bl.a.: »Den danske pigespejderbevægelse har store og alvorlige mål, som går ud på, at skabe Danmark unge kvinder, man kan stole på, at de er sig deres ansvar bevidst og som med dygtighed, energi og godt humør tager fat på den livsgerning, som de er blevet sat til, eller selv har valgt«. Hun skriver om de mange arbejdsopgaver, om det at tale sandt, om at være hjælpsom og om at finde sin tro mod Gud. Om friluftslivet skriver hun: »På kortere eller længere ture opnår spejderne en sund legemlig træning, og de lærer at sætte pris på friluftslivet, og komme til at forstå og holde af naturen. Øvelserne går ikke ud på (som ofte antaget) at gøre spejderne til »soldater«, men har til hensigt at skærpe deres iagttagelsesevne, orientering og hurtighed og styrke deres heldbred«.

Hun rammer plet i sin bemærkning om den kritik og modvilje,

som fandtes i de år. Det militærhistoriske tilsnit blev ofte kritiseret, og det har ikke været let i det bedre borgerskab, at se unge piger gå med bukseskørter, forsvare sig med stokke, og færdes ude i det fri ligesom drengene. Ideen med skolen var klar – unge piger skulle lære at klare sig selv, de skulle i løbet af et år lære om sundhed og husholdning, og de skulle færdes ude i naturen – men, vigtigst af alt: De skulle udvikle sig til ansvarlige mennesker, der var til at stole på. En Spejderskole, der bygger på spejderbevægelsens idegrundlag – og det gør den stadig, selv om den i dag er en efterskole for både drenge og piger.

Spejderbevægelsen har altid bestået af mange facetter:

- arbejdsstoffet, legen, træningen, de emner der arbejdes med, og
- metoderne, den aktivitet, som gemmer sig i friluftslivet, i »learning by doing« og med opdelingen i små selvstyrende grupper
- formålet eller ideen bag, har altid været at udvikle – at give ansvar og vise tillid – således at børnene og de unge selv lærer at tage ansvar og vise tillid.

I de små grupper lærer børn gennem selvstyre »Børn leder børn«, fra helt små med voksen vejledning, men uden den voksenstyring som mange foreninger havde dengang (og stadig har).

Begrebet »learning by doing«, og netop det enkle liv ude i naturen rummer en perfekt mulighed for menneskelig udvikling. Hvis du vil være ude i længere

tid, end det tager at finde den næste bus hjem, så er du tvunget til at finde ly (eller bygge et læ), mod regn, storm eller stærk sol. Når du kan mærke kulden, er du nødt til at finde det rigtige sted for at tænde et bål – efter først at have fundet det rette brænde til bålet, og når du bliver sulten, må du have bålet klar og vide, hvordan du tilbereder et enkelt godt måltid over bålet.

Det er gennem talrige øvelser, at du finder de rette materialer og den bedste måde at klare dig på – i dag vil tidligere jægersoldat BS kunne fortælle hvordan han overlever derude, men også han har måttet bruge spejdermetoden »learning by doing« for at vide det, han ved i dag.

Spejderliv er friluftsliv, at leve ude og bruge naturen er med til at udvikle dig til at klare dig selv. I spejdernes idegrundlag er det formuleret, at du, foruden at kunne tage vare på dig selv, skal arbejde frem imod at kunne tage ansvar for andre. Friluftslivet er en meget god ramme til at øve ansvarlighed.

Når du færdes meget i naturen, lærer du den at kende, du ved hvilke træer, som kan bruges til bål, hvilke planter og svampe du ikke skal spise, og hvor der er den rette mulighed for læ for vestenvinden. Efter megen færden ude i naturen får du en glæde ved alt, som lever her, en viden og en undren, som for mange bliver til en stærk glæde og tro på Gud »Op al den ting, som Gud har gjort«, når du en morgen vågner til duften af våd jord. Denne glæde ved naturen og viden om naturens kredsløb er med til at udvikle et ansvar for også at beskytte og passe på naturen.

Ansvar i forhold til andre mennesker udvikles på turene sammen med andre, i små sjak, klaner eller patruljer. Igen bliver spejderlivet en tumleplads, hvor det bliver naturligt at tage ansvar for andre mennesker. Det er ikke alle, som lige let kan klare at blive våde eller sultne eller bange i mørket, og her lærer vi at passe på hinanden – at tage ansvar.

Disse pædagogiske målsætninger ligger gemt under de fine ord i spejderbevægelsens målsætning: »at udvikle børn og unge til selvstændige mennesker, der efter bedste evne kan påtage sig et medmenneskeligt ansvar i det danske samfund og ude i verden«.

På Spejderskolen er det de pædagogiske målsætninger, som gælder fra starten og i dag. Skolen skiftede fra at være selvejende husholdningsskole, den blev en selvejende efterskole for både piger og drenge. Unge mennesker er forskellige i udseende, i tale, skrift og opførsel fra 1922 og til 2007, men der er ingen forskel på, at unge mennesker i deres teenageår skal prøve kræfter med »at leve deres eget liv« fjernt fra barndommens rammer og miljøer – øve sig i at stå på egne ben, med helt nye kammerater.

Et skoleophold varer 10-11 måneder – man bor ikke ude i naturen, men er ofte ude på ture på samme betingelser og med samme formål.

Spejderskolen er en lille skole med kun 64 elever, fordi vi ønsker, at eleverne kender hinanden og at lærerne skal kunne kende hver enkelt.

Det at leve tæt sammen, to i

hvert værelse, lære at indordne sig i forhold til andre mennesker, er også med til at udvikle unge mennesker.

Maden laves af de unge selv efter samme recept – du må lære at lave mad, som andre kan spise og at have den klar til, når du og de andre skal have maden.

Huset må holdes i orden, så alle kan holde ud at færdes der – denne side af rengøring er og har altid været et ømtåleligt emne. »Hvem skal sætte grænsen for, hvornår her skal være rent, og hvad er det at have det rent og ordentligt« - sådan er det vel også hjemme hos dig og mig. Dette er en evig drøftelse og afprøvning, som kan være meget svær; men også er medvirkende i de etiske regler om at lære at tage hensyn og at tage ansvar for, at vi sammen kan leve i et hus med 64 mennesker og af og til gæster.

Det er jo ikke engang særlig specielt, sådan fungerer ethvert hjem, her er der bare flere mennesker at blive enige med.

Der opstår naturligvis en masse uro og diskussioner om de forskelligheder, vi alle har, hvordan kan jeg lære at acceptere, at min

værelseskammerat er sur og lugter eller har en hel syg mening om, hvem der er de rigtige eller forkerte musikgrupper eller mennesker - igen er det nødvendigt at øve sig i at nå spejderbevægelsens mål med at kunne vise hensyn, at kunne tage ansvar for, at vi alle kan være på skolen eller leve i det samfund, som omgiver os.

På skolen er i dag undervisning som svarer til 9. og 10. kl. i en folkeskole. De almene fag er Dansk, Engelsk og Science (fysik, kemi, matematik, biologi og geografi), de er obligatoriske fag, desuden kan man vælge Tysk og Fransk.

Året er delt i 4 hovedlinier: Kok-amok med mad og sundhed – Friluftsliv og Adventure – Psykologi – Kunst og design. Disse linier kan man vælge for ½ år ad gangen, og de foregår primært sidst på ugen, så friluftslinien evt. kan kombinere turen med en overnatning.

I tilknytning til disse linier kan eleverne gå op til prøver, f.eks. i Hjemkundskab (hvis man har deltaget i Kok-amok).

Der findes også korte og længe-

re valgfag, som er mere specielle og interessebetonede, og de kan f.eks. tage et Dykkerkursus med padi-certifikat, 30 timers førstehjælpskursus, Jagttegn, Navigation og sejlads.

En del af undervisningen er tilrettelagt således, at der arbejdes på tværs af fagene, så man lærer at bruge det ene fag til at arbejde med et andet. Noget foregår teoretisk og meget kombineres med en praktisk gennemførelse. Det er jo kendt for enhver, at fysik og matematik er nødvendig viden, som bruges i et køkken, når en opskrift skal ganges med antal af gæster, eller sundheden skal vurderes, – og viden om biologi og kemi hænger sammen med de oplevelser, der kan skabes ude i naturen på vandet, i bådene eller under vandet som dykkere.

Mange andre efterskoler bruger lignende rammer for deres udvikling af de unge – men på spejderskolen har dette været overskriften lige fra skolen startede.

Da skolen fjernede sig fra husholdning og til efterskole forsvandt meget af den frihed, som gjorde det muligt at suspendere

dagen, når der var behov for det.

Denne frihed bliver stadig mindre og mindre og er faktisk en evig besværlighed, når man ønsker at udvikle det hele menneske. En opstået konflikt eller en god debat, der kan betyde at meninger rykkes og mennesker flyttes, kan vanskelig sættes ind i skemaer og regler for hvilken lærer, som har timer lige her og nu.

Lovgivningen bliver mere og mere stram, krav til undervisningen er godt nok, men regler, for hvor lidt og hvor meget der må ske på de enkelte tider af dagen og hvor meget væk fra skolen man må være, kan kvæle det spontane og de udviklende muligheder,

Samtidig er der lagt nogle rapporterings- og kontrolfunktioner ned over skolerne således, at

det kræver en stor skole for at få økonomi til at have den nødvendige administration. Det betyder, at skolens ledelse ofte bruger alt for megen tid væk fra de unge mennesker, og derfor ofte kun optræder, når der skal skæres skarpt igennem konflikter.

En synlig leder vil altid være med til at præge en skole, nu som før - en leder der ikke kun er gemt bag administrative skemaer, men som både kan være med til de små gode og nære samtaler og oplevelser, og som også kan gå ind og være »bagvæg, når bolden skal spilles hårdt« i uenigheder og konflikter.

Lærerne skal også rumme en stor faglig viden, så undervisningen i f.eks. fysik og religion ikke er ringere end i folkeskolen (helst bedre), men lige så vigtigt skal de have menneskelige vær-

dier, så de bevidst og ubevidst kan være med i det overordnede sæt værdier, som skolen drives efter - og som skaber den rigtige tumleplads for, at de unge mennesker kan finde sig selv og udvikle sig til ansvarsbevidste mennesker.

Elisabeth Flagstad skrev i sit brev, og min gamle leder »Jess« sagde det, da jeg var elev på Spejderskolen: »Du skal vide, hvad jeg synes er vigtigt i livet, og så skal du finde det, som er vigtigt for dig og for dit fremtidige liv«.

Spejderarbejdet har stadig en funktion, og det er stadig vigtigt, at vi har denne tumleplads som børn og unge kan lege i, så de kan lære at »Vær Beredt«.

Foto: Hanne Møhr

Havkajakcenter

svendborg

Vi er specialiseret i at levere havkajakker og udstyr til skoler, institutioner og instruktører.

Vi mener at kajakker til undervisningsbrug skal være velsejlende, og inspirerende at bruge. Samtidig skal sikkerheden være i top.

Derfor importerer vi noget af det bedste grej som findes på markedet.

Vi er stolte af at kunne tilbyde jer kajakker fra Valley og Nigel Dennis, samt sikkerhedsudstyr fra Northwater. (og meget mere)

Havkajakcenter Svendborg har været med fra starten og vi har uddannet instruktører efter Havkajaksamrådets normer i 4 år.

Ring trykt for gode råd og vejledning.

VALLEY
THE WORLD'S BEST KAYAKS

Den nye Valley Club
521 cm x 57 cm
3 lags sandwich konstruktion og justerbar finne.
Kr. 9.950 (fåes også med ror)

www.havkajakcenter.dk

Havkajakcenter Svendborg
Skaregaardsvej 9 Skovballe 5700 Svendborg
62541920

DEN ATTRAKTIVE SPEJDERGRUPPE

holdånd forenkling ambitioner
ledelse

AfTine Lind, udviklingskonsulent ved Det Danske Spejderkorps

Danmarks hidtil største undersøgelse af en friluftorganisation sætter ord på hvad der skal til, for at børn og unge vil være spejdere. Det handler om holdånd, ambitioner, forenkling og ledelse af lederne!

Egentlig så ved vi det godt: Det, lederne gør, afgør om børnene og de unge synes, det er fedt at være spejder. Med undersøgelsen »Den attraktive spejdergruppe« er det bare slut med de dårlige undskyldninger. Undersøgelsen

viser nemlig, at kun 20 % af en gruppes »attraktivitet« kan forklares af ydre omstændigheder som børnetal, indkomst- og uddannelsesniveau og konkurrence fra andre organisationer. Resten, de 80 %, handler om de indre forhold i gruppen, det vil sige alt det spejderne oplever.

TRE ELEMENTER PLUS LEDELSE

Fire elementer står frem som fællestræk i de attraktive gruppers praksis. Lederne i de attraktive grupper har god holdånd, høje og synlige ambitioner og en forenklet praksis. Oveni har gruppen gruppeledere (den eller de, som har ansvar for hele enheden), der kan sikre disse elementer og kitte dem sammen.

Holdånd: Kort fortalt har lederne i de attraktive grupper et rigtig godt samarbejde på tværs af de aktiviteter og møder, som de hver især til daglig har ansvar for. Det betyder, at de fungerer som ét team, der sammen løser de svære opgaver, og de supplerer hinanden, så der er plads til et vekslende engagement.

Ambitioner: De attraktive spejdergrupper laver synlige, spændende og udfordrende aktiviteter for og med spejderne. Det er blandt andet sommerlejr til udlandet, Sankt Hans bål for hele byen, store projekter på Blå Sommer (landslejren) og bygning af ny hytte. De ambitiøse projekter giver spejderne noget at se frem til og noget at tale om. Ambitiøse projekter er spændende at deltage i, og de udfordrer spejderne. I tilgift er de ambitiøse projekter ofte med til at skabe opmærksomhed omkring spejdergruppen i lokalsamfundet.

Forenkling: I de attraktive spejdergrupper er ledernes arbejde gjort så enkelt og overskueligt som muligt. Der er gode rutiner, som gør at for eksempel oprydningen efter mødet ikke tager for mange kræfter. Det er nemt at pakke til en lejr. Der er en årsplan for aktiviteter og en rød tråd gennem spejderarbejdet. Når det praktiske er forenklet, tager det kortere tid, og den tid kan bruges til sjov og udfordringer for og med spejderne.

Ledelse: Gruppeledelsen i de attraktive grupper er både i stand til at tage hånd om det praktiske og samtidig tænke visionære tanker. Konkret betyder det, at gruppeledelsen skaber rammerne for, at lederne har holdånd, er ambitiøse og har en forenklet praksis. Undersøgelsen viste, at der i de attraktive grupper ofte er flere personer, som deler denne post og dermed sørger for, det store arbejde det er, at kitte gruppen sammen.

BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN

Undersøgelsen »Den Attraktive Spejdergruppe« er gennemført i 2005-06 for Det Danske Spejderkorps af analysefirmaet Copenhagen Economics, med støtte fra Friluftsrådet. Den blev sat i gang på grund af en nysgerighed. Hvorfor havde mange grupper i Det Danske Spejder-

korps (ca. 40 %) stor medlemsfremgang, når korpset generelt havde et faldende medlemstal.

En attraktiv spejdergruppe er i undersøgelsen defineret ved at have flere medlemmer end lokalområdet giver anledning til. Det har analysefirmaet beregnet ud fra socioøkonomiske faktorer som børnetal, indkomstniveau, befolkningstæthed, uddannelsesniveau og antallet af fritidstilbud i området. En attraktiv gruppe er altså kvantitativt udvalgt, mens selve undersøgelsen af gruppens aktiviteter, bygger på kvalitative svar fra en stor spørgeskemaundersøgelse og en række fokusgrupeinterviews med udvalgte gruppers ledere.

UDELIV OG SPEJDERLIV

Dykker man ned i de konkrete aktiviteter, som de attraktive grupper har på programmet,

er det blandt andet tydeligt, at »klassiske« spejderaktiviteter stadig er i højsædet. Friluftsliv er vigtigt hos de attraktive grupper, der både har mange udendørs overnatninger, lange vandreture, og udfordrende ture og projekter. Kort sagt: Det er attraktivt at være aktiv!

Du kan også arbejde med at gøre din fritidsaktivitet mere attraktiv for børn og unge. Hent folderen på nettet, som har en række konkrete bud på, hvordan du arbejder med de fire elementer. Eller tag en time ud af kalenderen og spil »Spillet om den attraktive spejdergruppe« sammen med dine medledere. Alt materiale kan du finde på dds.dk/attraktive.

Foto: Tine Lind

FRA ULVEUNGE TIL VIRKSOMHEDSLEDER

Af Lars Kolind, bestyrelsesformand og adjungeret professor samt næstformand i World Scout Foundation

En gang spejder – altid spejder. Sådan lød det da jeg for halvtreds år siden som niårig blev ulveunge i Hasle ved Århus. Spejder er ikke noget man *går til*, det er noget man *er*, sagde tropfører Erik Jantzen, der i dag er direktør for Forskerparken i Århus.

Jeg forstod vist ikke helt rækkevidden af de to bemærkninger dengang. Jeg var mere optaget af at lære morsealfabetet, binde knob, løbe orienteringsløb, tegne kort, måle træers højde, skære min vandrestav, tænde bål med højst to tændstikker (også i regnvejr), lave havregrød uden at brænde den på, bage brød i en ovn jeg selv havde bygget, huske hvordan personer så ud og slå op i DSB køreplanen.

Da jeg var ti år blev jeg bandeassistent; året efter bandefører og

så skulle jeg være rigtig spejder. Først som yngste mand i en patrulje med 6 andre drenge der alle var større og stærkere end jeg var. Der lærte jeg at finde min plads på holdet. Når vi byggede bro af granrafter bestod min plads først og fremmest i at slæbe og holde mens de andre gjorde de mere krævende ting, men billedet ændrede sig hurtigt. Hvad de andre havde i råstyrke, havde jeg i geometri. Jeg kunne regne ud, hvordan broen skulle konstrueres, så den ikke styrtede sammen. Og jeg kunne tegne flotte skitser af konstruktionen til patruljens dagbog og senere til det dupliserede månedsblad som spejdergruppen i Hasle udgav. Som fjortenårig blev jeg patruljeassistent og et år senere patruljefører. Nu var det mit ansvar, at de 8 spejdere i patruljen arbejdede godt sammen og befandt sig godt. Alle skulle bidrage med det, de var gode til. Ingen måtte dominere, og alle skulle have noget at sige. Alle skulle lære noget hver for sig, og tilsammen skulle vi blive bedre til at klare stadig sværere udfordringer.

I 1964 hvor jeg var 17 år rejste tropføreren pludselig fra byen og så stod jeg der med ansvaret for 32 drenge sammen med to andre jævnaldrende. Det var min virkelige ilddåb som leder. Der var meget at holde sammen på: arrangere møder, ture og sommerlejre, træne nye patruljeledere og assistenter, lave særlige arrangementer for de ældste

spejdere, information og samarbejde med forældrene, velkomst til nye spejdere, vanskelige samtaler, udnævnelse af ledere, indkrævning af kontingent, budget og regnskab. Alt imens jeg gik i 2. G og tjente penge ved siden af.

Efter studentereksamen, universitetsstudium og værnepligt fik jeg job i et konsulentfirma som tre år senere blev solgt til et ingeniørfirma. Vi var kun tre medarbejdere, og jeg blev i en alder af 29 år udnævnt til direktør. Det var ikke, fordi jeg var den dygtigste økonom eller fordi jeg havde den højeste anciennitet. Men jeg havde været spejder og min nye arbejdsgiver var ikke i tvivl om, at det jeg havde lært som spejder og spejderleder, kunne bruges i virksomheden. Vi skulle bygge et team på 20 konsulenter op i løbet af fem år. Vi skulle arbejde internationalt. Vi skulle kombinere faglig viden og brancheviden fra flere områder. Og vi skulle holde os inden for et snævert budget og tjene penge.

Det gik op for mig at det man i virkeligheden lærer som spejder, er ledelse. Børn er afhængige af deres forældre og andre voksne. Gennem spejderarbejdet bliver man selvhjulpens; man lærer kort sagt at klare sig selv under alle forhold. Man lærer at tage et standpunkt og argumentere for det. Man lærer at lytte til andre og finde et kompromis. Men børn er ikke alene afhængige af andre; de er også egoistiske. De

kender kun deres egne behov og de forventer at få dem opfyldt her og nu. Det gjaldt også mig. Men gennem spejderarbejdet lærte jeg gradvis at tage ansvar, først for ham ved siden af, siden for patruljen og senere for hele troppen. Det var ikke mere nok, at jeg selv klarede mig godt – hele gruppen skulle klare sig godt. Alle skulle være en del af teamet, alle skulle bidrage med det de kunne, og alle skulle have oplevelsen af at være med. Spejderarbejdet forandrede mig fra et afhængigt og egoistisk barn til en selvstændig og ansvarlig voksen leder. Processen tog vel omkring ti år. Siden fandt jeg ud af at det ikke var nogen tilfældighed. Hvor andre spillede fodbold arbejdede vi som spejdere med et meget bredt spektrum af aktiviteter. Nogle udfordrede os fysisk, andre socialt og intellektuelt og bag det hele var der et sæt værdier. Det var i virkeligheden ikke aktiviteterne der var det væsentlige ved spejderarbejdet, det var værdierne og hele den måde vi arbejdede på. Nu om dage vil man kalde det udvikling af menneskets mange forskellige intelligenser. Hvor andre først og fremmest gik efter individuelle sportspræstationer drejede spejderarbejdet sig om en blanding af individuelle opgaver og holdarbejde. Vi blev rigtig gode til orienteringsløb, men løbet var aldrig et mål i sig selv. Det indgik i en sammenhæng. Senere fandt jeg ud af at heller ikke det var en tilfældighed: Alle aktiviteter drejede sig i virkeligheden ikke om det man gjorde, men det man *lærte* ved at udføre aktiviteten: Samarbejde, empati, ansvar, selvstændighed, sammenhæng og en større me-

ning med det hele – for mig blev det en mening som tog udgangspunkt i kristendommen. Jeg fandt også ud af, at der var noget særligt ved de voksne spejderledere jeg havde haft. De kommanderede sjældent. De lyttede, de spurgte og de foreslog. De var ikke rejseledere, men ledsagere.

Det var inspirationen herfra, der gav mig mod til at gå planken helt ud, da Oticon i 1991 skulle prøve at blive en rigtig videnbaseret virksomhed. Vi var simpelt hen nødt til at finde en hel anden måde at drive forretning på end den som konkurrenterne Siemens, Philips, Sony, 3M og AT&T, arbejdede efter. De store virksomheder havde titler, chefer, hierarki, procedurer, systemer og manualer. De var langsomme, konservative og bureaukratiske. Deres religion var budgetter, nøgletal og robotter. Kunne vi kridte banen op på en helt anden måde og spille efter vore egne regler?

Det kunne vi. Arbejde for at hørehæmmede kunne få bedre livskvalitet i stedet for enøjlet at tjene flest mulig penge til aktionærerne. Inddrage medarbejdere, leverandører og høre-klinikker som partnere i stedet for modparten. Fjerne alt som forhindrede medarbejderne i at yde deres bedste og arbejde sammen på tværs af alle skel. Fjerne hovedparten af reglerne og erstatte dem med enkle værdier og åbenhed. Oticons nye organisation blev en af verdens mest citerede og studerede virksomhedscases i 1990'erne. De hørehæmmede fik bedre livskvalitet. Medarbejdere, ledelse og aktionærer blev millionærer. Forklaringen er enkel: Når med-

arbejderne arbejder sammen uden barrierer hjælper de hinanden. De gør et bedre stykke arbejde. De får mere inspiration fra kunder, samarbejdspartnere og fra andre medarbejdere. Derfor bliver de mere innovative. Ny viden spreder sig hurtigere og hvis en medarbejder – eller leder - er på vej til at gøre en fejl, vil der hurtigt være andre der hjælper ham eller hende på rette vej. Det betyder produkter og løsninger der rammer plet - hver gang.

Det kunne jeg aldrig have fundet på, hvis ikke jeg havde været spejder. Jeg kunne nok have klaret mig uden at kunne binde knob, løbe orienteringsløb og lave mad på bål. Men ikke uden at have lært at samarbejde med andre og at lede andre. Og ikke uden de værdier som ligger bag det hele: at have respekt for andre mennesker og for naturen, at være til at stole på, at opføre sig ordentligt og have mod til at gå en anden vej end de fleste. Godt at jeg blev ulveunge i 1956.

OM NATURBEVÆGELSERNES MANGFOLDIGHED

SPEJDERVÆSEN,
WOODCRAFT OG ANDET
- OM NATURBEVÆGELSER-
NES MANGFOLDIGHED

*Af Henning Eichberg – dr. phil.,
historiker og kultursociolog på
Syddansk Universitet. Har bl.a.
forsket i natur- og friluftslivets
historie*

MODSÆTNINGER I FORHOLDET TIL NATUREN

»Der stikker et vældigt stykke
af en indianer i enhver dreng,
trangen til at opleve naturen.

Og netop her sætter spejder-
sporten ind for at give drengen
en chance til at opleve noget af
alt dette, gennem sporten give
ham en modvægt mod meget
af det i en stor bys kultur, der
er unaturligt og hæmmende for
hans naturlige udvikling... I det
daglige, i det smaa vil denne fø-
lelse af forbundsfællesskab med
naturen bl.a. føre til, at spejder-
bevægelsen søger at fremkalde
respekt for naturen, ytrende sig
i, at man ikke sviner den til el-
ler ødelægger den, hvor det kan
undgaas. Kærlighed til naturen
vil altid føre til beskyttelse af
naturen.«

Sådan beskrev Hilmar Ødum,
senere formand for lejrudval-
get af Dansk Naturfrednings-
forening, i 1920'erne spejde-
rens grundfigur. Cay Lembcke,
grundlægger og leder af Det
danske Spejderkorps, havde et
andet billede for øjnene:

»For en Soldat eksisterer der in-

gen skønnere Tid paa Aaret end
Manøvre-Tiden... Naar Træer-
ne staa klædt til hele Efteraarets
Farvepragt, naar Vinden suser i
Kronerne og dækker Skovbun-
den med guldene Blade - saa er
Rekruttiden forbi - saa begynder
først Soldatens rigtige Liv... Jeg
vil driste mig til den Paastand, at
alle Drengene er fødte Soldater - at
de i ethvert Fald til at begynde
med er besjælet af de rette krige-
riske Instinkter... Kampege er,
om man vil, en Slags Manøvre
med Drengene.«

I årene efter 1900 blev natu-
ren til et felt for organiserede
ungdomsbevægelser og for en
ny type af kropslige bevægel-
sesaktiviteter – vandrebevægel-
ser, spejdersport, lejrtilv, lege og
idræt i det grønne. Men med det
samme viste det sig, at friluftsliv
ikke var en enhed. Forskellige
praksismodeller stødte sammen,
også inden for spejderbevægel-
sen, som ved siden af idrætsbe-
vægelsen blev det mest markan-
te og kontinuerligt organiserede
udtryk af fornyselsen.

At lege soldat i naturen er no-
get andet end at lege indianer i
naturen - og der er tredje mulig-
heder. Krig i naturen danner et
andet billede for spejderdrengen
(og pigen?) end fred med natu-
ren. Naturen som et felt for acti-
on, kamp og konkurrence står i
et spændingsforhold til naturen
som noget, der burde opleves
og beskyttes. Naturen som sce-
ne for 'den stærkeres overlevelse'
i darwinsk forstand er noget an-

det end den verden, hvor men-
nesket kan 'tale med dyret'.

Begge to billeder fra 1920'erne
var imidlertid forenet i en fælles
modsætning: imod 'det unatur-
lige' i det moderne liv, som den
'naturlige' soldat respektive in-
dianer kontrasterede imod. Dog
vel at mærke, først og fremmest
som et billede for spejderdren-
gen - som indianerdreng eller
soldaterdreng - ikke for pigen.
Naturen viste sig som et felt for
kompleks forskelsdannelse og
kulturelt sammenstød.

ERNEST THOMPSON SETON - I DIALOG MED NATUREN

Organiserede bevægelser har det
ikke så nemt med at anerkende
deres indre mangfoldighed og
modsigelser. Alt skal være klart
og ligefrem. Det gælder også
spejderbevægelsen – og person-
kulten om 'grundlæggeren' Ba-
den-Powell er en del af denne
streamlining. Historisk set er
scout-bevægelsens oprindelse
imidtild mere kompleks.

Den begynder med amerika-
neren Ernest Thompson Seton
(1860-1946). Han var i sin tid
en populær forfatter og blev ver-
denskendt gennem fortællinger
om dyrenes liv på den ameri-
kanske prærie. Seton skrev om
ulven fra Winnipeg, bjørnen fra
Tallac og Sandhøjhjorten, om
en kat, en due, en vildkat, en
hare, en hund, et rensdyr, om
gråegern Bannertail, om grizz-
ly'en Wahb, hun-ulven Wosca
og en arktisk sølvrev og illustre-

rede bøgerne selv, da han var en begavet maler. Hans bøger bar titler som: »Wild Animals I Have Known« og »Life Histories of Northern Animals«, »The Biography of a Grizzly« og »Lives of the Hunted«. Setons kunstnerisk fortællende værk viste dermed en (dyr-)biografisk kerne og et dialogisk element - sådan kunne man kun skrive om et dyrs livsforløb, hvis man var 'i samtale' med dyret.

Setons bøger udkom på mange sprog, også på dansk. Videnskaben tog ikke hans forfatterskab til efterretning. Set gennem den positivistiske videnskabs briller faldt dyrefortællingerne snarere under den litterære, underholdningsmæssige genre. Som ungdoms- og eventyrlitteratur var de, scientistisk set, useriøse. At dyrenes biografier faktisk indeholdt et udkast til en alternativ biologi, blev næppe erkendt. Det måtte først den nyere abeforskning belære os om, som har vist erkendelsesværdien af bl.a. chimpansernes livshistorier.

Seton var også foregangsmand i et andet felt. Han startede spejderbevægelsen som en ungdomsbevægelse for outdoor scouting. Alligevel blev han 'glemt' af den officielle spejderhistorie.

Spejderbevægelsen startede i 1900 ved, at Seton oprettede en drengegruppe, som han betegnede som Woodcraft Indians. Antallet af sådanne »indianer«-grupper voksede. For dem skrev han i 1902 en serie artikler, som i de følgende år samledes i håndbogen »The Birch Bark Role of the Woodcraft Indians«. Setons outdoor praksis var inspireret af Robin Hood og Tecumseh. Den indeholdt den type af naturoplevelse og bevægelsesak-

tiviteter, som senere udgjorde det mest innovative ved spejderidrætten - naturobservation og konkurrencer i det grønne, selvorganisering i 'stammer', lejrliv og samling omkring bålet, selvbestemt valg af 'høvdinge'.

ROBERT BADEN-POWELL – AT OPDRAGE DEN GODE BORGER

Der var en sammenhæng mellem woodcraft-bevægelsen og spejderbevægelsen Boy Scouts, som blev stiftet lidt senere. Men den var kompleks.

Den engelske officer Lord Robert Baden-Powell (1857-1941) havde brugt - eller misbrugt - drenge til militære ordonanser i kolonialkrigen imod de sydafrikanske boere 1899-1902. Disse erfaringer gav ham nye ideer om et friluftorienteret ungdomsarbejde. Det skulle videreføre, men samtidigt forny det, som allerede var etableret i form af den engelske Boys' Brigade (som dannede model for dansk FDF). Disse 'brigader' gennemførte eksercitsagtige drengøvelser forbundet med patriotisk-kristen indoktrinering. Det var for snævert for Baden-Powell - men hvordan kunne man komme videre?

I denne søgeproces mødte Baden-Powell i 1906 Seton og fik amerikanerens bog Birch Bark Role i hånden. Woodcraft-forfatteren gav generalen væsentlige inspirationer til at lave om på de tidligere halvmilitaristiske forestillinger om drengopdragelsen. Efter en første lejr i 1907 var blevet afholdt, stiftede Baden-Powell året efter sammen med Seton spejderkorpset Boy Scouts. Seton blev spejdernes amerikanske leder, mens Baden-

Powell ledte den europæiske afdeling. Fra 1908 til 1915 dannede scouts og woodcraft-folk en fælles organisation.

Mens Seton forbandt woodcraft-livet med kærlighed til naturen, med indianske ritualer og kulturkritik, udviklede Baden-Powell imidlertid spejderidrætten mere i en 'borgerlig', sportslig og halvmilitær retning. Spejdervæsenet blev - i forhold til 'drengebrigaderne' - ganske vist afmilitariseret og fredsorienteret, men man dyrkede alligevel parader og konkurrencer, rangorden og krigslege. Disciplinerings- og konkurrenceformerne skulle opdrage drengen til den 'velfungerende samfundsborger'. Den pædagogiske praksis med prøver, medaljer og mærker skulle spille sammen med en overbygning af moralske værdier - ansvarlighed og selvdisciplin, fædrelandskærlighed og sundt liv, orden og lydighed.

Forholdet mellem denne form for borgerlighed og woodcraft-indianernes kulturkritiske holdninger førte i 1915 til et brud. Uenigheden havde sin konkrete baggrund i scout-spejdernes patriotiske krigsengagement under første verdenskrig. Pacifisten Seton forlod spejderne og vendte tilbage til den selvstændige Woodcraft League of America. Siden spillede woodcraft-bevægelsen en underjordisk rolle i og omkring den internationale spejderbevægelse. Woodcraft blev integreret i spejdernes liv som et begreb for et bestemt skill. Woodcraft betegner her den del af spejderpraksis, der har med liv og orientering i vildmarken at gøre, med det at lytte til dyr, at kende til planter, at 'læse' landskabet og at gøre

tingene med egen hånd.

Men der lå mere i woodcraft. Dette opdagede spejdere på forskellige tidspunkter og i forskellige lande. De bragte spejdervæsenets indre modsigelser til udtryk og splittede som organiserede grupper væk fra den baden-powellske korpsdannelse. Som selvstændige woodcraft-spejdere fokuserede de på spejdervæsenets mere livsreformeriske, politiske eller spirituelle indhold og på 'stammernes' selvorganiserede liv.

SPEJDERBEVÆGELSENS DISSIDENTER

Europas selvstændige woodcraft-organiseringer begyndte i England, hvor man i 1916 oprettede en Order of the Woodcraft Chivalry. Stiftet af quakeren Ernest Westlake, valgte ordenen en pacifistisk og idealistisk-spirituel retning og oprettede Forest School Camps for outdoor-undervisning. Gruppen blev begrænset i sin udfoldelse gennem spændinger mellem kristne quakere og naturreligiøs-hedenske tendenser, som dog begge to stod i opposition imod den patriotisk-kristne mainstream i den britiske scout-bevægelse. Gruppen fortsatte med 'indianske' skovskoler indtil vor tid.

I 1920 blev som den næste woodcraftbevægelse Kibbo Kift oprettet af John Hargraves. Også han var quaker og pacifist. Kibbo Kift var en livsreformsbevægelse, som dog efterhånden blev mere politisk og adopterede tanker fra pengereformen, Social Credit. Som »grønskjorter« overtog bevægelsen halv-fascistiske former og faldt fra hinanden, men efterlod visse spor i nutidens britiske grønne

bevægelse.

Derimod overlevede en tredje bevægelse, Woodcraft Folk fra 1925. Oprettet af Leslie Paul, kom her de antikapitalistiske pointer af woodcraft til udtryk. Efterhånden udviklede den sig til en socialistisk organisation for børne- og ungdomsundervisning og blev tilknyttet britisk Labour og andelsbevægelsen. Organisationen Woodcraft Folk eksisterer i dag som den britiske del af International Falcon Movement (Socialist Educational International), hvis danske medlem er DUI-Leg og Virke.

Woodcraft udbredte sig også i ikke-engelsksprogede lande og gik i samspil med lignende ungdomskulturelle strømninger. Især udfoldede sig en selvstændig woodcraft-liga i mellemkrigstidens Tjekkosllovakiet. Den blev gennem det kommunistiske styre gennem årtier undertrykt, men overlevede i undergrunden. Efter murens fald blomstrede den tjekkiske woodcraft-liga op igen og forbandt elementer fra spejderliv med indianerromantik og New-Age-spiritualitet.

I Tyskland dannede unge efter første verdenskrig bevægelsen Neupfadfinder. »Nyspejderne« forenede traditioner fra den tyske ungdomsbevægelse Wandervogel og fra middelalderromantikken med woodcraft, hvis skrifter de oversatte til tysk. Også ungdomsbevægelsen Deutsche Freischar havde woodcraft-forbindelser. Denne mere politiske – men tværpolitiske – fløj af ungdomsbevægelsen oprettede en folkehøjskole i Schlesien, Boberhaus, som var inspireret af den grundtvigske højskole. Socialistiske kultur-

folk og jødiske intellektuelle fra Breslau mødtes her med nationalistiske unge. Med baggrund i spejder- og vandrebevægelsen udviklede man et særegent aktivitetsprofil: Højskolens elever gik på vandretur til Balkan og besøgte tjekkiske og andre øst-europæiske woodcraft-folk. De dannede dermed noget som en 'rejsende højskole' - 40 år før begrebet blev opfundet. Miljøet omkring Boberhaus spillede senere en vigtig rolle for den anti-nazistiske modstandsbevægelse i Tyskland.

CAY LEMBCKE OG HANS HARTVIG-MØLLER

I Danmark er det svært at spore direkte referencer til eller forbindelser med woodcraft, skønt det ville være oplysende nærmere at kigge efter. Her var det snarere den tyske ungdomsbevægelse Wandervogel på den ene side og norske friluftstraditioner på den anden, der påvirkede i en 'ikke-borgerlig' retning. Men lige som scout-bevægelsen havde en sammensat oprindelse – med Seton og Baden-Powell – havde også dansk spejderbevægelse et dobbelt udgangspunkt i samspillet og modsætningsforholdet mellem to 'faderfigurer'.

Den ene af spejderbevægelsens grundlæggere i Danmark var Cay Lembcke (1885-1965). Han var officer hos gardehusarerne og inspireret af britisk scouting såvel som amerikansk camping, automobilisme og citizenship-pædagogik. På dette grundlag udviklede han et spejder- og lejrliv med de unges selvorganisering i stedet for skolemæssig undervisning, men også med vagt og vagtkommandør, flag-ceremoniel, gymnastik

og felttjeneste-øvelser. I 1916-1923 fungerede Lembcke som dansk spejderchef. Derefter helligede han sig sin forretning med camping-udstyr.

Erindringen om grundlæggeren Lembcke er hos nutidens spejdere belastet ved hans senere politiske karriere. Han vendte sig nemlig efter en kort gennemgang hos Radikale Venstre hen mod en Mussolini-inspireret partipolitik i små fascistiske foreninger. I 1930 grundlagde Lembcke det nazistiske DNSAP og blev dets første leder indtil 1933, da den monokelbærende, besynderlige ritmester blev væltet gennem et partiinternt kup. Lembckes fascistiske tilbøjelighed kastede en skygge på hans tidligere innovative pædagogiske virksomhed.

Spejderbevægelsen i Danmark havde imidlertid endnu en anden grundlægger, Hans Hartvig-Møller (1873-1953), som var skole-bestyrer og reformpædagog. Han blev inspireret af engelsk reformpædagogik og af den tyske og østrigske vandrefugle-bevægelse. Hartvig-Møller prioriterede det civilt opdragende, folkeromantiske og æstetiske i friluftslivet. Det var Hartvig-Møller, der lancerede søspejderne.

De to personligheder med deres forskellige biografier repræsenterede forskellige tilløb til natur- og friluftsliv og spejdervæsen, både som idé og som praksis. De indledende citater om soldaten og indianeren markerede forskellen. På den ene side 'den gode borger' og selvdisciplinering - og på den anden side 'stammen' og romantisk kulturkritik.

Spejdervæsenet har med sin

dyrkelse af Baden-Powell som fører og 'grundlægger' altid tenderet til at formindske eller helt at fortie Setons og woodcraft-bevægelsens betydning. Det danske spejderleksikon (1998) udelukkede Seton fra sin historiefremstilling, men heller ikke Lembcke blev nævnt. Dermed gjorde man både den 'indiansk' kulturkritiske og den 'soldatisk' præfascistiske del af spejderbevægelsen usynlig. Den slags udrensning er ikke kun et spørgsmål om historisk sandhed eller usandhed. Sagen har betydning for den fremtidige praksis. Udrensningen i historien spærrer synet på spejdervæsenets mangfoldige rødder og blokerer dermed den nødvendige selvaflarung om natur- og friluftslivets mangfoldige indhold fremover. Problemer af lignende slags er ikke kun kendt fra spejderne. Den olympiske sport med sin dyrkelse af Coubertin er ude i lignende problemer. Historie-skrivningen er ofte fristet til at trække en 'korrekt' linie fra, 'hvordan det hele begyndte', til nuet. Historismens koncept, 'hvordan det er blevet til', indeholder en tendens til at strømline forløbet - til implicit at retfærdiggøre det bestående. Derimod bliver historien levende ved at synliggøre alternativer. Historie som et felt for sammenstød og uforventede forandringer sætter 'normaliteten' og selvfølgelighederne af samfundsmæssig praksis i relief.

EN INNOVATIV NATURBEVÆGELSE

Med denne mangfoldighed i erindringen kan blikket rettes mod den arv, som gør spejderne interessante og væsentlige for

naturbevægelsen i dagens Danmark. Spejdervæsenet var en holdbar innovation, der blomstrede ud af den friluftslivs- og reformbevægelse, som pludselig udfoldede sig mellem 1900 og 1930 og skabte fornyede former for folks forhold til og praksis i naturen. Dengang begyndte en hidtil ukendt type af ungdomsbevægelser at samle sig omkring selvorganiserede friluftslivsaktiviteter. Ved siden af spejderne strømmede folk fra de grundtvigske ungdomsforeninger, socialistisk arbejderungdom, FDF, KFUM og vandrere med inspiration fra de tyske vandrefugle ud i det grønne for at dyrke deres lejlighed med udflugter og vandreture, konkurrencer i skoven og naturobservation. Gennem sang og folkedans ved bålet og lege i naturen udtrykte en ny generation et nyromantisk, ofte sværmerisk forhold til det grønne.

Desuden begyndte pludselig en rig mangfoldighed af livsreformsbestrebelse at skyde frem. Man praktiserede nøgenkultur og anden friluftslivsaktivitet i sammenhæng med ernæringsreform, beklædningsreform og naturmedicin. Vegetarisme og afholdenhed gik hånd i hånd med såkaldt 'frisksport' i det grønne. Begrebet 'friluftsliv', som lægen og gymnastiklæreren Frode Sadolin i 1906 for første gang brugte som bogtitel, omfattede hele spektret fra luft- og solbade over svømning, friluftslivsgymnastik, boldspil og cykeltur til havearbejde, kost- og ernæringsreform. Der lå et ungdomsoprør imod en bestemt borgerlig livsform i denne bevægelse. Men det grundlæggende skifte angik ikke kun randgrupper, det om-

fattede hele befolkningen: Hvor tidligere den hvide hud havde været en markør af høj status, blev det nu den brune hud.

Naturfredningsbevægelsen oversatte alt dette – den nye bevægelsespraksis og det nye natursyn – til fredningspolitik. Den første naturfredningslov i 1917 udtrykte en ny opmærksomhed for den grønne natur i konflikt med privat ejendom og betød et skub hen imod velfærdsstatsligt ansvar både angående fredning og tilgængelighed. Og naturfredningsloven af 1937, som blev til under socialdemokratisk hegemoni, fastskrev den nordiske allemandsret som princip: Den danske kyst, åerne og skovene skulle være tilgængelige for enhver. Bevægelsen ud i naturen havde opnået en vigtig sejr – i første omgang.

Spejderbevægelsen var en særlig markant del af denne naturbevægelse. Skønt borgerlig moralisering og kristen-patriotisk opdragelse gjorde sig gældende, var oprørske og innovative elementer ikke fraværende. Under anden verdenskrig gik flere spejdere ind i modstandsarbejdet. Ungdomsoprøret fra 1968 lod heller ikke spejderbevægelsen uberørt. Og spejdere vendte deres praksis hen mod ulandsarbejde i Afrika.

MELLEM NATURBEHERSKELSE OG SAMTALE

Der findes altså en sammenhæng mellem områderne: Natur- og idrætspraksis, naturopfattelse, social bevægelse og naturvidenskabelig metode – og samtidig mangfoldighed. I bevægelsespraksis stod scout-sport og woodcraft-bevægelse overfor

hinanden. Mens den førstnævnte var disciplinerende og statstro, var den anden frigørende og kulturkritisk med spirituelle og socialistiske undertoner. I naturopfattelsen skiltes vejene mellem krig i naturen og fred med naturen.

På naturvidenskabens metodeplan kan kontrasten ses bekræftet gennem sammenhæng mellem scouting og darwinisme. Baden-Powells far, Baden Powell (1796-1860), var professor i geometri og geografi og fremtrådte som overbevist darwinist. Han blev offentligt bekendt gennem sit engagement på linie med Darwins »Origin of Species«. Socialdarwinismen og scouting blev ofte tænkt i sammenhæng. Naturen blev set som et felt for kampen om »de bedstes overlevelse«, for survival of the fittest – og spejderarbejdet kvalificerede til denne kamp. I spejdervæsenets natursyn skiltes dermed vejene mellem en evolutionistisk klassifikation af naturen som 'materiale', der burde beherskes, og en dialogisk forståelse af naturen som 'den anden'. Modsætningen stod mellem det at gøre naturen til genstand, til ting og objekt, til et 'det' – og det at behandle naturen som samtalepartner, som et 'du'. Friluftsliv kunne lægge op til en moralisering af de unge - og til en satsning på menneskets oplevelse.

Med andre ord: Friluftsliv er mere end en fysisk bevægelse, mere end en 'aktivitet'. Der er sammenhæng mellem bevægelse, socialitet og viden. Og denne sammenhæng er modsætningsfuld. I dag står adventure over for nordisk 'primitivt friluftsliv' - højteknologisk indsats over for

en bevægelse i naturen, der ikke efterlader spor...

Natur- og friluftslivet har gennem hele det moderne samfund udtrykt en opposition imod naturens kolonisering. Folk udviklede former af bevægelsespraksis i, med og for naturen. Men bevægelserne førte også under hånden til en slags nykolonisering af naturen i gestalt af idrætsanlæg, turistiske faciliteter, biltrafik, idrætsredskaber, spejderuniformer etc. Vi bliver aldrig færdig med at tabe naturen. Arbejdet med modsætningerne begynder igen og igen forfra – på et nyt niveau af opgør, kritik og selv-kritik.

Kilder og litteraturhenvisninger oplyses ved henvendelse til redaktionen.

Afsender:
Rasmus Simonsen
Thorsø Skovvej 2 D
8600 Silkeborg

47913